

Варяню Т.В., старший викладач,
Іванченко Л.М., старший викладач

Національний технічний університет
України «Київський політехнічний
інститут», м. Київ, Україна

МОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ В НТУУ «КПІ»

В статті розглядається стан підготовки студентів НТУУ «КПІ» з іноземної мови. Надається аналіз змісту навчальних програм. Можливість застосування інноваційних технологій навчання іноземної мови, новітніх методик, які удосконалюють комунікативну компетентність студентів, розкривається в статті. Надається опис нестандартних методів і форм, які використовуються у курсі навчання іноземної мови. Особливу увагу приділено вимогам до викладачів іноземної мови. Подано приклад ділових ігор, що використовуються на заняттях.

Ключові слова: комунікативне спілкування, комунікативна компетентність, здібності викладача, мультимедійні технології, ділові ігри.

T.V. Varianko, L.M. Ivanchenko. Foreign languages training of engineers in NTUU “KPI”.

The article deals with the characteristics of foreign languages training in NTUU “KPI”. The analysis of the contents of training programs is given. The possibility of the use of innovative technologies in foreign languages training, the use of modern methods of teaching, which enable students to improve their communicative competence, is shown. The non-standard methods and forms of training are described. Particular attention is paid to the personality of a foreign language teacher. The examples of role plays are suggested.

Key words: communicative competence, professionally – oriented competence, teachers’ skills, role plays, multimedia technologies, foreign language communication.

Т.В. Варянюк, Л.М. Иванченко. Языковая подготовка будущих инженеров в НТУУ «КПИ».

В статье рассматривается подготовка студентов НТУУ «КПИ» по иностранному языку. Приводится анализ содержания учебных программ. Также раскрывается возможность использования инновационных технологий обучения иностранному языку и новейших методик, которые дают возможность студентам усовершенствовать коммуникативную компетентность. Описываются нестандартные методы и формы обучения, которые используются в курсе обучения иностранному языку. Особое внимание уделено личности преподавателя и требованиям к нему. Даны примеры деловых игр, используемых на занятиях.

Ключевые слова: коммуникативное общение, коммуникативная компетентность, способности преподавателя, мультимедийные технологии, деловые игры.

Вступ. Геополітичне положення України, а також сусідство і співробітництво з країнами Заходу та Сходу, інтеграційні процеси в країні і світі, поглиблення міжнародних контактів, збільшення обміну інформацією вимагають від сучасної молоді знання хоч однієї іноземної мови на належному рівні. Знання іноземних мов сприяє реалізації іншомовної комунікації з колегами країн Європи, Америки та Сходу, дає шанс молодим спеціалістам досягти успіху у професійній сфері, мати можливість збирати та аналізувати наукові досягнення, проводити дослідницьку діяльність шляхом читання науково-технічної літератури закордонних спеціалістів.

В НТУУ «КПИ» якість підготовки майбутнього спеціаліста тісно пов'язана з необхідністю оволодіння іноземною мовою. Знання мови дає можливість студентам бути мобільними в міжнародному просторі. З кожним роком в Університеті розширюється практика навчання наших

студентів і аспірантів в кращих університетах Європи і світу за програмою академічної мобільності.

Мета. Метою даної статті є аналіз змісту навчальних програм з дисципліни «Іноземна мова», застосування інноваційних технологій навчання іноземної мови, розгляд новітніх методик, спрямованих на підвищення комунікативних компетентностей студентів.

Виклад основного матеріалу. Програма навчання іноземних мов в НТУУ «КПІ» базується на нормативних документах Міністерства освіти і науки, на Загальноєвропейських рекомендаціях, на програмах з іноземної мови професійного спрямування для вищих навчальних закладів України. Всі робочі навчальні програми складено згідно вимог цих документів.

В основі методики навчання іноземних мов є різні підходи. Так, на початку 90-х років ХХ століття методистами розглядались діяльнісний системно-комунікативний та особистісно-діяльнісний підхід. Діяльнісний системно-комунікативний підхід передбачає розвиток загальної культури студента, культури роботи над мовою, удосконалення предметних і розумових дій з іншомовним матеріалом; на основі цих дій формуються знання, уміння і навички. Комунікативна мета є орієнтованою на практичні результати в оволодінні іноземною мовою, здобуття освіти, виховання і розвиток особистості студента. [1, с. 20]

Сучасна комунікативна методика пропонує широке впровадження активних нестандартних методів і форм роботи, щоб студенти могли краще і більш свідомо засвоїти матеріал. [4, с. 116]

Викладання іноземних мов в НТУУ «КПІ» орієнтується на нові цілі, зміст, принципи та методики. Оцінювання знань відбувається згідно кваліфікаційних характеристик, де визначено типові знання і вміння для подальшого використання їх в практичній діяльності. Таким чином, навчання іноземним мовам націлено на професійну, комунікативно-направлену підготовку студентів Університету.

Метою навчання є формування у студентів умінь іншомовного спілкування в певних професійних, ділових, наукових середовищах та ситуаціях. Все це повинно відповідати уявленню студентів про їх майбутню професійну діяльність, стимулювати їх у вивченні іноземної мови, тобто мотивувати, проводити навчальну діяльність відповідно до особистої мети студента, тобто розвивати цілеспрямованість. А також сприяти актуальному усвідомленню необхідності вивчення іноземної мови, щоб стати освіченою, культурною, професійною і успішною людиною, тобто усвідомити свою діяльність.

Однією з основних цілей навчання іноземної мови є розвиток у студентів професійно-орієнтованої міжкультурної компетентності. Ця компетентність складається з багатьох компетентностей, а саме:

- навчання іншомовного спілкування відбувається шляхом формування та розвитку іншомовної комунікативної компетентності;
- розвиток та активізація міжпрофесійного мислення досягається шляхом інтеграції професійної компетентності;
- діалог культур та знання міжкультурних особливостей можливо при умові розвитку соціокультурної компетентності;
- активна позиція студента в навчальному процесі реалізується завдяки формуванню навчальної компетентності.

Отже, формування професійно-орієнтованої компетентності спирається на розвиток комунікативної, соціокультурної, професійної та навчальної компетентностей.

Для досягнення якісного рівня навчання іноземної мови в НТУУ «КПІ» реалізуються наступні фактори:

- 1) високий професіоналізм викладачів іноземної мови;
- 2) мотивація студентів;

- 3) використання сучасних підручників та впровадження європейських стандартів в практику викладання іноземної мови;
- 4) комунікативний підхід;
- 5) використання мультимедійних лабораторій;
- 6) збільшення годин на вивчення іноземної мови.

Викладач завжди був, є і буде головною фігурою в освіті. Для викладачів НТУУ «КПІ» головним є три типи діяльності: педагогічна, наукова і суспільна. Викладачі виконують дві важливі функції. Перша – це формування бази знань студентів. Друга – перетворення студента в об'єкт самоосвіти. Для того, щоб виконати ці функції, викладач повинен бути професіоналом, який відмінно знає свій предмет і може вирішити педагогічні задачі. Ефективність педагогічної діяльності викладача залежить від гарного знання свого предмету, здібності до постійного навчання, потреби отримання нових досягнень.

Викладач ВНЗ повинен мати такі здібності:

- експресивні (артистизм, лекторські здібності);
- академічні (займатися дослідницькою діяльністю);
- перцептивні (знати і розуміти психологію студента);
- авторитарні (мати вплив на студента);
- особистий авторитет (мати витримку, бути вимогливим, поважати студента);
- комунікативні (вміння спілкуватися, мати почуття гумору);
- інтуїтивні (мати інтуїцію, широкий кругозір);
- ідейно-політичні та морально-етичні (бути відповідальним, чесним, витриманим).

Викладачі повинні вміти розробляти навчальні курси, створювати навчальні програми, готувати навчально-методичну літературу, читати лекції і проводити практичні заняття, шукати нові педагогічні методи, проводити консультативну і індивідуальну роботу зі студентами,

займатися науково-дослідною роботою зі студентами, постійно підвищувати кваліфікацію. [2]

Викладачі НТУУ «КПІ» беруть участь у проекті Британської Ради «Англійська мова для Університетів». Британська Рада проводить тренінг для викладачів англійської мови НТУУ «КПІ», щоб після проходження тренінгу, вони впроваджували цей проект в дію. Завданнями проекту є:

- суттєве покращення володіння англійською мовою викладачами Університету;
- збільшення числа курсів, що читаються англійською мовою;
- забезпечення англійських програм підготовки бакалаврів, магістрів та здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії;
- створення системи англійської підготовки викладачів випускових кафедр технічних факультетів, силами викладачів іноземної мови, які пройшли тренінг в Британській Раді.

Викладач іноземної мови ВНЗ повинен не тільки дати студенту мовну підготовку, але й направити їх на практичне застосування мови в професійній, науковій та інформаційній діяльності.

Викладачі переконують студентів в необхідності вивчати іноземну мову. Вони вчать студентів вчитися, розвивають у них потребу в систематичному навчанні, тому що дуже важливо є навчити випускника постійно і безперервно збагачувати свої знання в подальшому житті. В Університеті постійно оновлюється навчально-методичне забезпечення студентів. Використовуються підручники та методичні посібники, які підготували викладачі Університету, а також іноземні видання.

Наприклад:

1. Simon Campbell. English for the Energy Industry / S. Campbell. Oxford University Press, 2009. – 80 p.
2. Santiago, Remacha Esteras. INFOTECH. English for computer users. – Cambridge: Cambridge University Press, 2008. –162 p.

3. Oxford English For Computing By Keith Boechner, P. Charles Brown, Oxford University Press. 1995
4. Hugh Dellar, Andrew Walkley. Outcomes, Course book – Heinle Cengage Learning, 2010. – 172 p.

Викладачі розробляють методичні практикуми і рекомендації для студентів вузької спеціалізації. В них використовуються автентичні тексти за спеціальністю та пропонується виконати велику кількість вправ.

Головним у викладанні іноземної мови є комунікативний підхід. Він спрямовується на формування у студентів змістовного сприйняття і розуміння іноземної мови, оволодіння мовним матеріалом для правильної побудови мовних висловлювань. На практичних заняттях велику увагу приділяють груповому навчанню. Студенти вчаться працювати разом, вони вчаться слухати своїх товаришів, вести бесіди і дискусії в групі, працюють разом над проектами.

В період навчання, на заняттях багато часу приділяється підготовці проектів, виконанню комунікативних вправ, дискусіям, презентаціям, проведенню комунікативних ігор. [3] Використання ділових ігор при навчанні іноземній мові націлене на навчання професійному спілкуванню. В процесі таких ігор ми можемо виявити рівень професійних знань студентів, вміння застосовувати ці знання в складних ситуаціях.

Є два підходи визначення ділової гри. Деякі дослідники вважають, що ділова гра є моделлю процесу прийняття рішень, моделлю взаємодії людей в процесі досягнення деяких цілей, моделлю, яка створює умови, зміст, ставлення, динаміку тієї чи іншої діяльності, моделлю систем і досвіду відносин, що притаманні тій чи іншій діяльності людини. Інші дослідники вважають, що навчальна гра не є сама по собі моделлю, а виступає засобом роботи з моделлю, що закладена в структурі ділової гри.

Ділова гра як модель, – це сукупність способів і прийомів узгодженої діяльності викладача і студента, а також студентів між собою, в процесі

цієї діяльності досягається певний рівень володіння іноземною мовою. Структура ділової гри містить чотири блоки.

Перший блок – організаційно-методичний. Він представляє роботу викладача до проведення гри і включає наступні компоненти: цілі, сценарій гри, лексико-граматичний матеріал, правила гри, робочі матеріали для учасників гри.

Цільова спрямованість гри пов'язана з системою мотивацій. Ділова гра за своєю природою є двоплановою. Її структура і технологія повинні забезпечувати мотиви і реальні, і умовні. В навчальних ділових іграх ставляться як навчальні, так і ігрові цілі. Основною практичною метою застосування ділових ігор при навчанні усному мовленню є формування і розвиток мовленнєвих дискусійних вмінь. З іншого боку ділова гра – це гра, і вона має ігрові цілі. Викладач під час організації гри додає ще і дидактичні цілі. Головна задача при розробці гри – це підготовка сценарію. Сценарій – це опис дії учасників гри, їх ставлення, взаємодія.

Наприклад: сценарій «ток – шоу».

Група ділиться на дві підгрупи (учасників і експертів). Задача учасників запропонувати своє рішення ігрової задачі. Кожен учасник пропонує різну точку зору на одну проблему. Експерти можуть брати участь в обговоренні, а також оцінюють роботу учасників. В кінці викладач підводить підсумки гри.

Ще одним компонентом в цьому блоці є лексико-граматичний матеріал (тексти, граматичні структури, слова, вирази). Для створення завдань використовуються автентичні тексти, окремо відбираються і відпрацьовуються в підготовчих вправах граматичні структури, кліше. В правилах гри оговорюється час, необхідний для виконання конкретних завдань, норми поведінки гравців. На етапі організації готуються робочі матеріали для учасників гри.

Другий блок – підготовчий. Він включає виконання комплексу вправ, доігровий брифінг. Комплекс вправ готує студентів до участі в

дискусії. В процесі до – ігрового брифінгу учасникам пояснюють хід гри, знайомлять зі сценарієм і ролями.

Третій блок – ділова гра. Ділова гра починається вступним словом викладача, де пояснюється мета гри і кожного її етапу. На роботу в групах дається певний час. Учасники обговорюють проблему і приймають колективне рішення. Група експертів розробляє шкалу оцінювання. Далі групи по черзі презентують свою відповідь, члени іншої групи реагують на відповідь (запитують додаткову інформацію, відстоюють свою позицію та т. і.). Після дискусії група експертів оцінює роботу груп.

Четвертий блок – післяігровий брифінг, де аналізується проведення гри. Всі учасники висловлюють свою думку про хід гри.

Використовувати рольову гру потрібно в комплексі з іншими видами мовленнєвої діяльності. Слід приділяти увагу всім методам мовної підготовки, та адаптувати їх до потреб студентів, враховувати їх мовленнєвий рівень. Ефективне формування комунікативної компетентності вимагає використовувати активні, творчі, інтенсивні форми навчальної діяльності разом з традиційними.

Сучасні тенденції вимагають використання мультимедійних технологій у викладанні іноземних мов. Викладачі НТУУ «КПІ» в процесі навчання використовують комп'ютери, Інтернет, мультимедійні розробки занять. Мультимедійні технології надають можливість мати доступ до автентичних матеріалів, які можна використати на заняттях. Аудіо- та відео кліпи, як і автентичні тексти та комунікативні вправи, сприяють оволодінню реальною живою мовою. Комп'ютерні проекти – це цінний допоміжний засіб у вивченні іноземних мов. На заняттях при використанні мережі Інтернет, можна демонструвати різні форми презентацій одночасно – це тексти, інтерактивні карти, графіка, аудіо тексти, відеозаписи.

Використання мультимедійних технологій в навчанні іноземної мови дозволяє значно підвищити якість викладання і якість знань студентів. Використання нових інформаційних технологій розвивають у студентів

комунікативні, когнітивні, творчі здібності. При використанні мультимедійних засобів навчання ми створюємо умови, що максимально наближені до реального мовного спілкування. Викладачі широко використовують вже готові програмні продукти і продукти, які розробили самі, а також ресурси Інтернет.

Викладання іноземної мови в НТУУ «КПІ» відбувається з I по VI курси, а також при підготовці студентів на здобуття ступеня PhD.

На першому етапі (I та II курси) вивчається дисципліна «Іноземна мова», яка поділяється на кредитні модулі:

- 1 курс «Вступ до загальнотехнічної іноземної мови»;
- 2 курс «Іноземна мова загальнотехнічного спрямування».

На другому етапі (III – IV курс) вивчається дисципліна «Іноземна мова професійного спрямування», що складається з кредитних модулів:

- 3 курс «Іноземна мова професійного спрямування»;
- 4 курс «Іноземна мова для професійно-орієнтованого спілкування. Ділове мовлення».

На третьому етапі (V – VI курси) вивчаються дисципліни «Практикум з іншомовного професійного спілкування» (спеціалісти, 5 курс) і «Практикум з іншомовного наукового спілкування» (магістри, 5-6 курс), який має два кредитні модулі:

- 5 курс «Іншомовне наукове спілкування»;
- 6 курс «Іноземна мова для науковців».

На першому етапі вивчається мова загальнотехнічної спрямованості. Велике значення приділяємо накопиченню лексики, читанню технічних текстів, говорінню і письму. На другому етапі при вивченні іноземної мови професійного спрямування увага спрямована на розвиток загальнокультурної і професійної компетентностей. Третій етап передбачає мовну підготовку майбутніх науковців. На цьому етапі студенти вчаться писати наукові статті, робити доповіді на конференціях, вести дискусії на професійні теми.

Висновок. За весь період навчання в Університеті у студентів формуються загальнокультурні і професійні компетентності. Вся мовна підготовка спрямована на допомогу майбутньому спеціалісту засвоїти знання з іноземної мови на високому рівні, щоб в подальшому він з легкістю застосовував їх в своїй професійній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бім І.Л. Навчання іноземним мовам: пошук нових шляхів (концепція лабораторії НДІ змісту і методів навчання АПН СРСР) / І.Л. Бім // Іноземні мови в школі – 1989. - №1 – с. 19-28.
2. Рубинштейн С.Л. Основи загальної психології / С.Л. Рубинштейн //– М., 1956.
3. Шлуктенко О.О. Методика викладання іноземних мов у вищій школі / О.О. Шлуктенко // К. Вища школа, 1971. – с. 31.
4. Ягупов В.В. Педагогіка: [навчальний посібник] / В.В. Ягупов // Либідь. 2002 – с. 506.

REFERENCES

1. Bim I.L. (1989). Foreign Language Teaching: Search for New Methods / I.L. Bim // Foreign Language at School, №1. – 19-28 [in Russian].
2. Rubinshtain S.L. (1956). The Basis of General Psychology. M., [in Russian].
3. Shluktenko O.O. (1971). Methods of Foreign Languages Teaching in High School // High School: 31 [in Russian].
4. Yagourov V.V. (2002). Pedagogy / V.V. Yagourov. – Kyiv: Lybid: 506 [in Ukrainian].

ЛИТЕРАТУРА

1. Бим И.Л. Обучение иностранным языкам: поиск новых путей (концепция лаборатории НИИ содержания и методов обучения АПН СССР) / И.Л. Бим // Иностранные языки в школе – 1989. - №1 – с. 19-28.
2. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн //– М., 1956.
3. Шлуктенко О.О. Методика преподавания иностранных языков в высшей школе / О.О. Шлуктенко // К. Высшая школа, 1971. – с. 31.
4. Ягупов В.В. Педагогика: [учебное пособие] / В.В. Ягупов // Лыбидь. 2002 – с. 506.